

Julian Warzecha

"La Bible et sa culture", M. Quesnel,
P. Gruson (red.), Paris 2000 :
[recenzja]

Collectanea Theologica 71/1, 215-217

2001

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

M. QUESNEL, P. GRUSON (red.), *La Bible et sa culture. Ancien Testament*, Desclée de Brouwer, Paris 2000, ss. 575.

Jest to pierwsza część dwutomowego wprowadzenia do Pisma Świętego, dotycząca Starego Testamentu. Autorzy wywodzą się nie tylko z różnych wyznań i religii czasami nawet nie utożsamiają się wyraźnie z żadną religią, reprezentują też rozmaite dyscypliny naukowe, poczynając oczywiście od egzegezy. Jest to więc formuła bardzo szeroka, wychodząca naprzeciw rzeczywistości współczesnego świata, który jest bardzo podzielony, ale też różnymi sposobami szuka jedności. Zamiarem autorów jest stworzenie wprowadzenia do Biblii na miarę potrzeb nadchodzącego III tysiąclecia. Trzeba przyznać, że pod wieloma względami ten ambitny plan się powiódł.

Nie jest łatwo napisać oryginalną pozycję biblijną, także w zakresie pomocy wprowadzących. Powstaje ich bowiem bardzo wiele. Nowatorstwo polega tu m.in. na tym, że gruntowne i wszechstronne wiadomości wstępne dotyczące ksiąg ST zostały umiejętnie powiązane z szeroko rozumianym środowiskiem kulturowym. Należy przy tym podkreślić, iż autorzy zrobili to w taki sposób, że to powiązanie wydaje się zupełnie naturalne, a wręcz konieczne.

W omawianiu ksiąg autorzy kierują się zasadniczo kryterium historii Izraela, dzielonej na cztery okresy: okres patriarchów, wyjścia i plemion Izraela, dwu królestw oraz okres zależności od Persów, Greków i Rzymian. Jest to wybór bardzo słuszny. Takie bowiem ustawienie ksiąg jasno ukazuje ich różnorodność i komplementarność zarazem. Ten sposób postępowania pozwala uniknąć jednostronności w ujmowaniu ważnych czy trudnych zagadnień. I tak np. kwestia krwawego prześladowania Żydów przez Antiocha IV Epifanesa jest przedstawiona bardzo wszechstronnie i w sposób wycieniowany – już przez sam fakt odwołania się do wielu ksiąg pochodzących z tego okresu (1-2 Mch, Jdt, Dn, Ba) oraz przez przytoczenie świadectwa Qumran. Łatwo też zauważyć, iż same Księgi Machabejskie mają zróżnicowane podejście do niektórych spraw, np. męczeństwa. Nieco inaczej niż 1-2 Mch oceniają sytuację prześladowań Księga Daniela i Księga Barucha. A wreszcie – czego nie można pomijać i lekceważyć – krwawe prześladowania podwładnych były z reguły obce władcom helleńskim. W związku z tym autorzy przedstawiają tu skomplikowane zagadnienie kryzysu społeczności judzkiej w okresie zależności od Syrii przede wszystkim jako sprawę wynikłą z czynników wewnętrznych i z różnego ustosunkowania się do wyzwań hellenizmu. Otwartą zaś walkę z władcami Syrii traktują jako jedną z możliwych dróg,

nie podzielanych przez wszystkie ugrupowania żydowskie. Warto przy tym zauważyć, że autor 2 Mch był wyraźnie przeciwny łączeniu władzy politycznej i religijnej przez synów Matatiasza, co wynika z faktu, iż relację swoją ograniczył do czasów przywództwa Judy, który nie sięgał po godność arcykapłana. W ten sposób autorzy omawianego dzieła uczą, iż w samej Biblii zawiera się pluralizm teologii i postaw, wynikający ze złożonego i wielowiekowego doświadczenia religijnego. Trzeba więc traktować Biblię jako całość. Jest to szczególnie ważne i cenne we współczesnej nam epoce.

Dużą wartością tego opracowania jest dość obszernie przytoczony materiał porównawczy z dziejów społeczności ościennych Izraela, zwykle starszych od niego. Czytelnik może się w ten sposób łatwo zorientować, że Izrael zawdzięcza wiele ludom, z którymi się zetknął, i ich kulturom. Równocześnie widać jak na dłoni umiejętność przetwarzania zapożyczeń, jakich dokonywano przez całe wieki.

Czytelnik otrzymuje także wiele pomocy ułatwiających mu ogarnięcie bogatego materiału i zwrócenie uwagi na sprawy szczególnej wagi. Zwykle w różnych ramach, oprócz zamieszczania tekstów biblijnych (przyczacane z Biblii Jerozolimskiej), omawia się ważne pojęcia, wyrażenia czy zwyczaje. Wszystko to bardzo ułatwia lekturę. Zamiarem autorów było bowiem tak prowadzić czytelnika, by nie musiał on koniecznie sięgać po Biblię, choć oczywiście jej konsultowanie może tylko wzmocnić efekt lektury wprowadzenia.

Omawiana książka zawiera sporo aneksów. Dotyczą one hebrajskich manuskryptów Biblii oraz języków biblijnych (hebrajskiego i aramejskiego). Kolejno zamieszczono dobrze wyselekcjonowaną bibliografię; po niej spotykamy słownik, a osobno jeszcze wykaz istotnych pojęć. Są tu też indeksy cytatów oraz imion własnych oraz mapy. Na marginesie warto zauważyć, iż przyporządkowanie niektórych części aneksów do stron w spisie treści jest błędne.

Jak widać z tego krótkiego omówienia, dzieło to jest bardzo zwartym i bogatym kompendium wiedzy o Biblii i jej kulturowym otoczeniu. Stanowi ono podejście ambitne, traktujące czytelnika z szacunkiem i zarazem z wielkim zaufaniem co do jego szerokich zainteresowań i możliwości. Charakteryzuje się typową dla Francuzów i ich języka jasnością oraz przejrzystością i lekkością. Nie ma jednak przy tym nic z banalności. Jest napisane tak, że może być czytane z pożytkiem zarówno w sposób ciągły, jak i „na wrywyki” – tylko wybrany rozdział czy nawet jego część, w zależności od potrzeby i zainteresowania.

Przedstawiane wprowadzenie jest pomyślane jako pomoc dla czytelników Pisma Świętego. Rzeczywiście, autorzy zdają sobie sprawę, iż Biblię interesują się nie tylko chrześcijanie i ludzie wierzący, ale też agnostycy czy zgoła niewierzący. Ci ostatni znajdują tu także wiele interesującego materiału. Można więc rzec, iż książka jest napisana w sposób prawdziwie dialogowy.

Wreszcie warto zauważyć, iż książka jest wydana bardzo starannie, choć nie pretensjonalnie. Zawiera też tabele, wykresy, synoptyczne zestawienia tekstów i nieliczne zdjęcia.

Komu może się szczególnie przydać to dzieło? Głównie chyba biblistom, zwłaszcza dzięki swoim świetnym syntezom historycznym i teologicznym. Wiele mogą z niego skorzystać inni teologowie, a także historycy i archeologowie. Z tych powodów byłoby bardzo wskazane przełożyć to udane przedsięwzięcie na język polski.

ks. Julian Warzecha SAC, Otarzew

Zdzisław J. KAPER A (wyd.) „The Polish Journal of Biblical Research”, Vol. 1, No. 1, September 2000, The Enigma Press, Kraków 2000, ss. 152.

Okres, który nastąpił w Polsce po głębokich przemianach społeczno-politycznych w 1989 r. zaowocował ogromnym ożywieniem studiów i badań teologicznych. Powołano do istnienia nowe uniwersyteckie wydziały teologiczne, w 1999 r. został utworzony Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, powstały nowe periodyki, wydano wiele książek, zarówno przetłumaczonych z języków obcych, jak i napisanych przez rodzimych autorów. To bezprecedensowe ożywienie dotyczy również studiów biblijnych. W tych warunkach stało się jasne, że teologia i biblistyka polska potrzebują promocji za granicą, której brakowało przez ostatnie pół wieku. Jej warunkiem jest uprzystępnianie dorobku naszych egzegetów i teologów w językach obcych.

Tej potrzebie naprzeciw wychodzi czasopismo, którego wydawanie rozpoczął zasłużony krakowski orientalista i wydawca dr Zdzisław J. K a p e r a. Od kilkunastu lat odgrywa on wielce inspirującą rolę w polskiej qumranologii. Utrzymuje stałe kontakty z zagranicznymi ośrodkami qumranologicznymi, bierze czynny udział w niemal wszystkich międzynarodowych spotkaniach qumranologów, systematycznie publikuje opracowania bibliograficzne oraz podejmuje cenne inicjatywy organizacyjne i wydawnicze. W 1985 r. opublikował w języku angielskim wybraną polską bibliografię na temat odkryć qumrańskich, która została udostępniona uczonym zagranicznym na XII Kongresie Międzynarodowej Organizacji do Badań Starożytności (IOSOT), który rok później odbył się w Jerozolimie. Opublikował też materiały zorganizowanych przez siebie trzech (1987, 1989, 1991) międzynarodowych kolokwium qumranologicznych w podkrakowskich Mogilanach, oraz czwartego (1993), które odbyło się w Krakowie-Swoszowicach i piątego (1995) – w Krakowie. Obok serii „Qumranica Mogilanensia” wydaje (we współpracy z ks. prof. Stanisławem Mędałą CM) inną, opatrzoną tytułem „Biblioteka Zwojów – Tło Nowego Testamentu”, w której dotąd ukazało się sześć tomów. Od 1990 r. pu-